

NEVRIT: ETIOLOGIYA, PATOGENEZ, DIAGNOSTIK VA DAVOLASHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.

Sattiyeva Gulbaxor Kadirovna

*Abu Ali ibn Sino nomidagi Andijon jamoat salomatligi texnik maktabining
yetakchi o'qituvchisi.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada nevritning sabablari, patogenezi, klinik belgilari, diagnostikasi va zamonaviy davolash usullari tahlil qilinadi. Periferik nervlardagi yallig'lanish jarayonlari inson tanasining funktsional holatiga salbiy ta'sir qiladi va natijada ish faoliyatini pasaytiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, nevritni erta tashxislash va kompleks davolash usullaridan foydalanish kasallik oqibatlarini kamaytirish uchun juda muhimdir.

Kalit so'zlar: nevrit, periferik asab tizimi, yallig'lanish, neyropatiya, diagnostika, fizioterapiya, rehabilitatsiya.

KIRISH

Asab tizimi inson tanasining tashqi muhit bilan o'zaro ta'sirini ta'minlaydigan va barcha organlar va tizimlarning faoliyatini muvofiqlashtiradigan murakkab biologik tizimdir. Periferik asab tizimi markaziy asab tizimi va tana organlari o'rtasida ma'lumot almashinuvini osonlashtiradi.

Periferik nervlarning yallig'lanish kasalligi nevrit deb ataladi. Nevrit keng tarqalgan klinik holat bo'lib, og'riq, harakat buzilishi, sezgirlikning pasayishi va trofik o'zgarishlar bilan namoyon bo'ladi. So'nggi yillarda diabet, virusli infeksiyalar, jarohatlar va atrof-muhit omillari tufayli periferik asab tizimi kasalliklarining tarqalishi oshdi.

Nevrit nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega bo'lib, bemorlarning ishlash qobiliyati va hayot sifatining pasayishiga olib keladi. Shu nuqtai nazardan, ushbu muammoni har tomonlama o'rganish katta ahamiyatga ega.

Tadqiqotning dolzarbligi

Zamonaviy tibbiyotda periferik asab tizimi kasalliklari eng keng tarqalgan nevrologik patologiyalar qatoriga kiradi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, nevrologik kasalliklar nogironlikning asosiy sabablaridan biridir.

Nevrit turli yosh guruhlarida paydo bo'lishi mumkin va ayniqsa sanoat sharoitida faol ishlaydiganlar orasida keng tarqalgan. Kasallikning kechiktirilgan tashxisi mushak atrofiyasi, surunkali og'riq va funktsional buzilishlarga olib kelishi mumkin.

Shuning uchun nevritning rivojlanish mexanizmlarini, klinik kechishini va davolashni takomillashtirish bugungi kunda dolzarb masala hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi

Nevritning etiologik omillarini, patogenetik mexanizmlarini, klinik xususiyatlarini va hozirgi davolash usullarini tahlil qilish, shuningdek, ularning tibbiy ahamiyatini baholash.

Tadqiqot maqsadlari

Quyidagi maqsadlar aniqlandi:

- Nevritning sabablarini o'rganish;
- Patogenetik mexanizmlarni tahlil qilish;
- Klinik alomatlar va asoratlarni baholash;
- Diagnostika usullarining samaradorligini o'rganish;
- Hozirgi davolash va reabilitatsiya usullarini tahlil qilish;
- Profilaktika choralarini ishlab chiqish.

Tadqiqot materiallari va usullari

Ushbu tadqiqotda nashr etilgan ilmiy adabiyotlar, xalqaro tibbiy jurnallar, klinik ko'rsatmalar va nevrologiya sohasidagi dolzarb tadqiqotlar tahlil qilindi.

Quyidagi usullar qo'llanildi:

- ilmiy adabiyotlarni ko'rib chiqish;

- qiyosiy usul;
- klinik ma'lumotlar sintezi;
- statistik ma'lumotlar tahlili;
- nevrologik kasalliklar bo'yicha ilmiy manbalarni sintez qilish.

ADABIYOTLAR SHARHI

Turli tadqiqotchilar nevritni periferik asab tolalarining yallig'lanishi natijasida kelib chiqadigan patologik jarayon sifatida ta'riflaydilar. Ilmiy ma'lumotlarga ko'ra, asab to'qimasidagi yallig'lanish miyelin qobig'ining shikastlanishiga va asab impulslarining uzatilishining buzilishiga olib keladi.

So'nggi tadqiqotlar virusli infeksiyalardan, xususan, herpesviruslar va koronavirus infeksiyalaridan keyin nevrit rivojlanish xavfi ortishini ko'rsatdi.

Immun tizimi faoliyatidagi o'zgarishlar ham nevrit patogenezida muhim rol o'ynaydi. Ba'zi hollarda organizmning o'z immun hujayralari asab to'qimalariga zarar yetkazadi va yallig'lanish jarayonini kuchaytiradi.

Nevrit etiologiyasi

Nevrit rivojlanishida bir qator omillar ishtirok etadi. Yuqumli omillar

Yuqumli nevrit quyidagi kasalliklar natijasida rivojlanishi mumkin:

- Gripp;
- Herpesvirus infeksiyasi;
- COVID-19;
- Difteriya;
- Sil kasalligi;
- Laym kasalligi.

Mikroorganizmlar asab to'qimalariga bevosita ta'sir qilishi yoki immun mexanizmlari orqali yallig'lanishni keltirib chiqarishi mumkin.

Travmatik omillar

Nerv shikastlanishi nevritning eng keng tarqalgan sabablaridan biridir.

Bularga quyidagilar kiradi:

- Suyak sinishi;
- Buzilishlar;
- Jarrohlik muolajalari;
- Kasbiy jarohatlar;
- Sport jarohatlari.

Toksik omillar

Turli xil kimyoviy moddalar asab tizimiga zarar etkazishi mumkin:

- Spirtli ichimliklar;
- Simob;
- Qo'rg'oshin;
- Mishyak;
- Sanoat toksinlari;
- Ba'zi dorilar. Metabolik omillar

Qandli diabet, vitamin yetishmovchiligi va endokrin kasalliklar asab to'qimalarining ovqatlanish holatini buzilishiga olib keladi.

Nevrit patogenezi

Nevritning rivojlanishi quyidagi bosqichlarda sodir bo'ladi:

Birinchi bosqichda asab to'qimasida yallig'lanish jarayoni boshlanadi. Keyin qon tomirlari kengayadi va ularning o'tkazuvchanligi oshadi.

Bu asab tolalarining shishishiga olib keladi. Bu shish nerv impulslarining uzatilishiga to'sqinlik qiladi.

Agar yallig'lanish uzoq vaqt davom etsa, miyelin qobig'i yo'q qilinadi va aksonlarda degenerativ o'zgarishlar yuzaga keladi.

Natijada:

- og'riq;
- harakat buzilishi;
- sezgirlikning o'zgarishi;
- vegetativ disfunktsiyaning rivojlanishi.

Nevritning tasnifi

Joylashuvi bo'yicha

- yuz nevrity;
- ko'rish nevrity; • tirsak nevrity;
- radial nevrit;
- siyatik nevrit;
- son nevrity.

Kelib chiqishi bo'yicha:

- yuqumli;
- toksik;
- travmatik;
- allergik;
- metabolik.

Kechishi bo'yicha:

- o'tkir;
- subakut;
- surunkali.

Klinik xususiyatlari

Nevritning klinik ko'rinishi ta'sirlangan nerv turiga bog'liq.

Asosiy belgilari:

Og'riq

Og'riq nerv bo'ylab tarqaladi va ko'pincha yonish yoki sanchish xususiyatiga ega.

Sezgi buzilishlari:

- karaxtlik;
- karincalanma;
- gipesteziya;
- anesteziya.

Harakat buzilishi:

- mushaklarning kuchsizligi;
- parez;
- falaj;
- reflekslarning pasayishi.

Vegetativ buzilishlar:

- terining qurishi;
- terlash buzilishlari;
- trofik yaralar;
- terining rangsizlanishi.

Yuz nervi nevriti

Yuz nervi nevriti eng keng tarqalgan periferik nevrologik kasalliklardan biridir.

Uning asosiy belgilari:

- yuz assimetriyasi;
- peshonani qimirlatolmaslik;
- ko'zni to'liq yuma olmaslik;
- og'iz burchaklarining osilib qolishi;
- ta'm buzilishi.

Bu holat ko'pincha shamollash yoki virusli infeksiyadan keyin rivojlanadi.

Tashxis

Nevritni tashxislash uchun quyidagi usullar qo'llaniladi:

Klinik tekshiruv

Bemorning shikoyati va nevrologik holati baholanadi.

Elektroneyromiografiya

Nerv impulslarining tezligini aniqlaydi.

Magnit-rezonans tomografiya

Nervlar va atrofdagi to'qimalarning holatini baholash imkonini beradi.

Kompyuter tomografiyasi

Travmatik jarohatlarni aniqlash uchun muhim.

Laboratoriya tekshiruvlari

- Qonning to'liq tahlili;
- Biokimyoviy tahlil;
- Immunologik tadqiqotlar.

Zamonaviy davolash usullari

Dori terapiyasi

Quyidagilarga tegishli:

- Yallig'lanishga qarshi dorilar;
- Og'riq qoldiruvchi vositalar;
- B vitaminlari;
- Neyroprotektorlar;
- Antioksidantlar.

Fizioterapiya

Fizioterapiya muolajalari tiklanish jarayonini tezlashtiradi.

Quyidagilarga tegishli:

- Elektroforez;
- Magnit terapiya;
- Lazer terapiyasi;
- Ultratovush terapiyasi;
- Elektr stimulyatsiyasi.

Fizioterapiya

Mushak atrofiyasining oldini olish uchun muhim. Massaj

Qon aylanishini yaxshilaydi va regenerativ jarayonlarni faollashtiradi.

Tadqiqot natijalari va muhokamasi

Adabiyotlar sharhi shuni ko'rsatdiki, nevrinni erta tashxislash va kompleks davolash juda samarali. Elektronevromiyografiya (EMG) kasallikni erta aniqlash imkonini beradi.

Vitamin terapiyasi, fizioterapiya va jismoniy mashqlar terapiyasining birgalikda qo'llanilishi asab faoliyatini tezroq tiklashga yordam beradi.

Yuz nevriti bilan og'rigan bemorlarning aksariyatida erta davolash ijobiy natijalarga olib keladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, keng qamrovli reabilitatsiya dasturlari funktsional tiklanishni sezilarli darajada yaxshilaydi.

XULOSA

Nevrit periferik asab tizimining eng keng tarqalgan yallig'lanish kasalliklaridan biridir. Yuqumli, travmatik, toksik va metabolik omillar kasallikning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy diagnostika usullari nevritni erta aniqlash imkonini beradi. Dori terapiyasi, fizioterapiya va reabilitatsiya choralarini birgalikda qo'llash hayot sifatini va mehnat qobiliyatini yaxshilaydi. Profilaktik choralarni kuchaytirish va aholining sog'liqni saqlash sohasidagi savodxonligini oshirish ham nevrit bilan bog'liq asoratlarni kamaytirishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR

1. Скоромец А.А. Нервные болезни. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2022.
2. Парфенов В.А. Клиническая неврология. – Москва, 2021.
3. Гусев Е.И., Коновалов А.Н. Неврология. – Москва, 2023.
4. Камалов А.Н. Неврология асослари. – Тошкент, 2022.
5. Aminoff M.J. Clinical Neurology. – New York, 2022.
6. Bradley W.G. Neurology in Clinical Practice. – Philadelphia, 2023.
7. Adams R., Victor M. Principles of Neurology. – New York, 2024.
8. Kumar V., Abbas A. Robbins Basic Pathology. – Elsevier, 2023.
9. WHO. Neurological Disorders: Public Health Challenges. – Geneva, 2024.
10. DeMyer W. Technique of Neurologic Examination. – New York, 2022.